

zahrnuje rozsáhlé spektrum kognitivních a jazykových dovedností od základního dekodování znaků ke znalosti slov, gramatiky a složitějších syntaktických struktur až po propojování významu textu s vlastními znalostmi o světě. Zahrnuje též metakognitivní dovednosti, to znamená povědomí o efektivních strategiích práce s textem a schopnost je při čtení využívat. Metakognitivní dovednosti se uplatňují tehdy, když čtenáři plánují, kontrolují a upravují své čtenářské činnosti, aby dosáhli určitého cíle.

Pojem „gramotnost“ je většinou úzce spojován se schopností jedince získávat, předávat a používat psané a tištěné informace. Tento pohled je blízký pojetí čtenářské gramotnosti v šetření PISA: aktivní, cílené a funkční používání čtení v různých situacích a za různými účely. Do šetření PISA se zapojuje mnoho žáků. Někteří z nich budou později studovat na vysoké škole a možná budou usilovat o vědeckou dráhu, jiní získají odborné vzdělání na střední či vyšší odborné škole a další vstoupí na pracovní trh bezprostředně po ukončení povinné školní docházky. Všichni však budou pro své uplatnění ve společenském, pracovním i osobním životě potřebovat čtenářskou gramotnost.

### ***... je schopnost porozumět textu...***

Slovem „texty“ označujeme všechny útvary, v nichž se používá jazyk v grafické podobě: ručně psané, tištěné nebo elektronické. Mezi texty nezařazujeme čistě zvukové formy jazyka, např. zvukové nahrávky, filmy nebo videa. Patří sem však grafické záznamy, jako třeba diagramy, obrázky, mapy, tabulky, grafy a komiksy, které obsahují psaný jazyk (např. popisky). Takovéto „vizuální texty“ mohou vystupovat buď samostatně, nebo mohou být součástí rozsáhlejšího psaného textu.

Od klasických, tzv. statických textů se v mnoha ohledech odlišují tzv. dynamické texty, které jsou charakteristické pro digitální média. Dynamické texty čtenářům nedovolí odhadnout délku a množství textu, neboť fyzická vodítka (např. počet stran) jsou ukryta ve virtuálním prostoru. Na rozdíl od statických textů mohou být dynamické texty propojeny hypertextovými odkazy nebo se mohou skládat z několika vzájemně nesouvisejících textů, které se zobrazí jako výsledky vyhledávání na internetu. Jiný je i způsob, jak čtenáři s dynamickými texty většinou pracují. V daleko větší míře než u statických textů musejí aktivně volit svou vlastní cestu od začátku do konce textu.

Místo výrazu „informace“, který se používá v jiných definicích čtení, zde byl zvolen výraz „text“, který bezprostředněji odkazuje nejen ke čtení kvůli získání informací, ale také ke čtení krásné literatury.

Slovo „porozumět“ odkazuje na široce uznávaný koncept „čtení s porozuměním“, který předpokládá, že veškeré čtení vyžaduje určitou míru propojování informací z textu se znalostními strukturami čtenáře. Už začínající čtenář při dekodování textu využívá své symbolické znalosti a musí znát význam slov, aby textu porozuměl. Nicméně proces propojování může být mnohem složitější, například může obnášet budování mentálních modelů reprezentujících vztahy mezi textem a světem.

### ***... přemýšlet o něm, posuzovat ho...***

Výraz „přemýšlet o textu“ naznačuje interaktivní povahu četby: čtenář při práci s textem čerpá z vlastních myšlenek a zkušeností. Každé čtení vyžaduje určité uvažování o přečteném textu a jeho propojování s informacemi, které v textu nejsou. Čtenář neustále porovnává obsah toho, co čte, s vlastními znalostmi, zkušenostmi a názory, a tak postupně přehodnocuje své porozumění čtenému textu. Přemýšlení o čtených textech může zároveň postupně, téměř nepostřehnutelně, proměňovat čtenářův pohled na svět.